

Axel Honneth (1949-)

Det er den tyske sociolog Axel Honneths udgangspunkt og pointe, at det enkelte individ ikke kan udvikle en personlig identitet uden *anerkendelse*. Ifølge Honneth kan individet ikke blive individuelt, dvs. at det ikke kan komme overens med sit eget indre, hvis den generelle anerkendelse mangler.

Anerkendelse bliver dermed et centralt omdrejningspunkt for mange af Honneths overvejelser. Han opererer med tre anerkendelsessfærer:

- privatsfæren, sådan som vi kender den fra familien og venskabet.
- den retslige sfære.
- den solidariske sfære, som dækker kulturelle, politiske og arbejdsmæssige fællesskaber.

Hver form for anerkendelse følges af tre former for forhold til sig selv. Disse forhold relaterer sig dermed til det, som det enkelte individ opnår, hvis individet anerkendes i de forskellige anerkendelsessfærer. I forhold til privatsfæren fremtræder anerkendelsen i *kærlighed eller værdsættelse*, der er forudsætningen for den enkeltes fundamentale følelse af selvtillid og selv værd. I forhold til den retslige sfære frembringer anerkendelsen almindeligvis *agtelse*, som er givet i form af rettigheder, en selvagtelse som borger. Endelig indløses *selvværdsættelsen* i en social solidaritet

Privatsfæren - selvtillid

Kærligheden er nødvendig for overhovedet at kunne indgå i en interpersonel relation. Kærlighedsforholdet mellem individer hviler på et gensidigt behov. Kærlighedsforholdet i de nære relationer udgør nogle relationer, hvor det enkelte individ kan etablere en fortrolighed med sine ressourcer og værdier og se dem blive anerkendt. Den anerkendelse, man opnår i familien eller i tætte venskaber, er forudsætningen for, at man kan træde ud i en konfliktfyldt verden. Der er dette anerkendelsesforhold, der vedligeholder den fundamentale selvtillid. Her opnår individet en følelsesmæssig anerkendelse, der sætter det i stand til at deltage i andre fællesskaber og samfundsmæssige sammenhænge.

Det er bl.a. også derfor, at fysiske overgreb som f.eks vold og incest i høj grad forvolder skade på den fysiske integritet og den grundlæggende selvtillid og selvværdsfølelse.

Den retslige sfære - selvagtelse

I denne form for anerkendelse opnås anerkendelsen gennem de lovmæssige relationer, der foreskriver de rettigheder, som det enkelte individ har adgang til. At være indehaver af universelle rettigheder giver selvrespekt, og det betyder, at man bliver bevidst om sig selv som en person, der har samfundsmæssige rettigheder og pligter.

Selvagtelsen kan imidlertid ødelægges hos den enkelte, hvis rollen som rettighedsbærer bliver krænket eller ignoreret. Her tænkes der f.eks. på krænkelser af hele grupper i det juridiske system – kvinder, etniske grupper, seksuelle minoriteter osv.

Den solidariske sfære - selvværdsættelse

Den tredje form for anerkendelse sker igennem relationen til fællesskabet eller samfundslivet, hvor individets deltagelse bliver anerkendt. I fællesskabet bliver det muligt for den enkelte at blive anerkendt som et særegent individ. Her bliver man anerkendt for sine specielle evner og særlige kvaliteter. Det enkelte individ kan dermed blive en positiv bidrager til fællesskabets eller samfundets trivsel.

Krænkelser på dette niveau finder sted, når en eller flere personer bliver ydmyget eller ringeagtet på en sådan måde, at de ikke har mulighed for at vise deres færdigheder eller evner, eller disse ikke længere nyder nogen anerkendelse. Sådanne krænkelser skader den individuelle eller gruppens selvværdsættelse, dvs. følelsen af at have social betydning i et givet socialt fællesskab.

Det gode liv og det integrerede samfund

Selvtillid, selvagtelse og selvværdsættelse er tre væsentlige kriterier i bestræbelserne på at opnå et godt liv. Det er derfor ifølge Honneth nødvendigt at opnå anerkendelse på alle tre niveauer,

hvis man skal have et lykkeligt liv. Der ligger således hos Honneth en kritik af, at vi i vores kultur ser individet som alene ansvarlig for det gode liv, hvor det at have succes forstås som et individuelt projekt. Denne fokus på selvrealiseringsprojekter medfører ifølge Honneth et stigende antal depressioner. Det er nødvendigt at arbejde i nogle fællesskaber, hvor anerkendelsesbegrebet placeres i centrum, så hver enkelt individ har en chance for i kraft af egne præstationer og evner at se sig selv som værdifuld for fællesskabet.

De tre anerkendelsesformer kan ses som vigtige komponenter i den samfundsmæssige integrationsproces. De enkelte anerkendelsesformer er forudsætningen for de andre, men de forskellige anerkendelsesformer er også forudsætninger for et fuldt integreret samfund. Den kærlighed, som barnet får i barndommen, er forudsætningen for et vellykket møde med samfundet, hvis udvikling det kan bidrage konstruktivt til. Ligeledes er et solidarisk samfund kendetegnet ved at, at samfundet er i stand til at integrere borgere med forskellige værdihorisonter og færdigheder.

En ulige fordeling af social værdighed indskrænker chancerne for individuel selvagtelse, hvilket specielt vedrører såvel visse erhvervsgrupper som grupper med anden etnisk baggrund.

Facebook

På internettet findes der efterhånden en del hjemmesider, hvor man kan præsentere sig selv. Karakteristisk for siderne er, at de som udgangspunkt indeholder brugerens grundlæggende demografiske data. Derudover angiver brugeren, hvem af de andre brugere, som vedkommende umiddelbart betragter som venner, og han knytter dermed sin profil til disse venners profiler.

Men hvad er det, der får mange danskere til at skrive små beskeder og virtuelle drinks rundt i endeløse baner? Internetforskere påpeger, at der er tale om mindst fire forklaringer.

For det første bruges disse internetsider som en forudsætning for at deltage i et socialt liv. Der er tale om en form for „social nødvendighed“.

En anden årsag kunne være, at internetsiderne giver mulighed for at eksperimentere med social interaktion og roller i relativt trygge omgivelser.

Den tredje forklaring handler udelukkende om nysgerrighed, hvilket tydeligt ses på siderne. Der findes mange korte beskeder af typen „Hvad sker der mon herinde?“ og „Hejsa, så er jeg også kommet ind – så må vi se, hvad det bringer“.

Endelig er der forskere, der påpeger, at man netop ikke må glemme, at internetsiderne bruges som en slags dynamisk telefonbog. For mange er der her tale om muligheden for at bevare kontakten med f.eks. tidligere skolekammerater.

forsøge at beskytte de optrædende. Der findes en masse former for beskyttende praksisser. Publikum er villige til at overse oplysninger, der kan virke ødelæggende eller er pinlige for den optrædende. De vender blikket bort, lader, som om at de ikke hører det.

Væsentlige begreber for kapitlet

Backstage/frontstage: Ifølge Goffman to begreber, der udtrykker noget om menneskets sociale adfærd – nemlig at vi organiserer den i to zoner. En, der er skjult, og en, der er offentlig. I den skjulte zone – backstage – slapper vi af og forbereder næste gang, vi er „på“. Når vi er i den offentlige zone – frontstage – er det alvorligt. Der skal vi have styr på tingene og have stor selvkontrol.

Her kan man læse videre

Sociale roller Kapitel 3.1 (Individ og fællesskab)

Sociale roller Kapitel 3.2 (Tillid)

2.4

Anerkendelse – og dens betydning for identitetsdannelsen

Peter er en helt særlig person. Han ved godt, at hans familie elsker ham som den, han er. Han ved også, at vennerne godt kan lide samværet med ham. Ligeledes bliver han betragtet som en god kollega og en dygtig medarbejder – det ved han også godt. Og så har Peter stemmeret, da han er dansk statsborger.

Peter er blot et eksempel, og han kunne lige så godt have heddet Karen, Sofie eller Andreas

– for vi er alle ligesom Peter. Vi vil som ham gerne anerkendes: derhjemme, blandt venner, på arbejde og som samfundsborger.

Vi er alle blevet arkitekter i vore egne liv. Det er ikke længere oplagt, at Peter bliver arbejder, fordi far og farfar var det. I den forstand er samfundet blevet individualiseret. Vi kan selv bestemme, hvordan vi gerne vil udvikle os. Det er

e. Der findes en
aksisser. Publi-
inger, der kan
e for den op-
t, lader, som

ber

nan to be-
enneskets
niserer den
der er offent-
– slapper vi
„på“. Når vi
ge – er det
ingene og

videre

og fællesskab)

som ham
ndt venner,

ne liv. Det
er arbejder,
stand er sam-
an selv be-
le os. Det er

en ret, vi alle har – eller rettere, det er en ret, vi har, hvis vi ikke er afhængige af sociale institutioner. For hvis man er arbejdsløs, viser det sig ofte, at også anerkendelsen forsvinder. Hvis man ikke får anerkendelsen i samfundets fællesskaber, vil man begynde at lede efter den i forskellige submiljøer. Måske er det muligt at blive anerkendt som en rod, en god kriminel eller en god narkohandler – for anerkendelse, det skal vi alle have.

Der er mange sociologer, der understreger, at det enkelte menneskes identitetsdannelse sker i et samspil med fællesskabet. Det er netop det, der er i fokus, når vi i det følgende skal beskæftige os med anerkendelsens betydning for det enkelte individs identitetsdannelse.

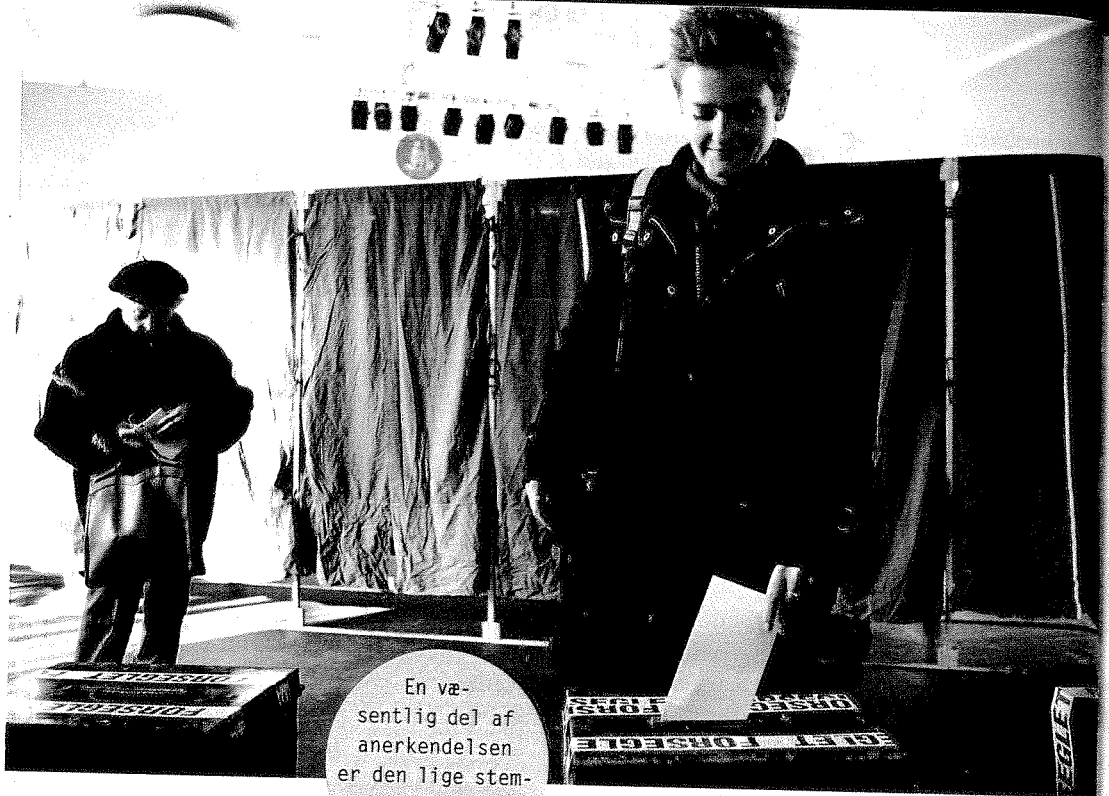
„Der var pga. manglende selvværd, at personen gjorde det“ – sådan lyder det ofte, hvis man skal forklare en given persons uheldige eller katastrofale handlinger. Hvis man skal fungere i et fællesskab sammen med andre, er det vigtigt, at man har selvværd og en generel tro på sig selv. Selvværdet og troen på sig selv er ikke noget, som man selv kan sikre. Man kan kæmpe for den, søge den, (sam)arbejde sig til den osv. Anerkendelse er ikke noget, man kan give sig selv. Det er noget, der kommer til en udefra. Det er vigtigt at blive anerkendt. Vi vil alle gerne have anerkendelse, for det, vi gør, og det, vi siger. Vi vil gerne have anerkendelse på arbejdet. Vi har alle brug for, at vores kolleger eller at vores overordnede kommer og giver et anerkendende klap på skulderen på grund af vores arbejdsindsats, men vi har også brug for anerkendelse i den private sfære. For at kunne eksistere på tilfredsstillende vis, er det nødvendigt, at vi har venner og bekendte, som holder af os og på den måde viser os anerkendelse. Samtidig er det i denne sammenhæng vigtigt at understrege, at anerkendelsen tager udgangspunkt i den andens holdninger. Man kan aldrig gøre krav på anerkendelse. Man kan som individ pointere en manglende anerkendelse, men man kan aldrig kræve af en anden, at de skal give oprigtig anerkendelse.

Behovet for anerkendelse ser man f.eks. i forhold til vores arbejde. Hvis man har valgt mellem et vanærende job, der giver mange penge, og et ærefuldt job, der giver færre penge, så vil mange faktisk vælge det sidste. Samtidig er det også typisk, at hvis du udsættes for en forbrydelse, der er ærekrænkende som f.eks. en voldtægt, så vil du ikke finde dig i en erstatning på 4000 kr.

Man kan tale om anerkendelse på tre niveauer. En del af anerkendelsen handler om at blive elsket. Det er vigtigt, at vi på det personlige plan møder mennesker, der holder af os, som vi er. Det kan være i form af et lykkeligt ægteskab, men det kan også være i form af særligt gode venner. For at leve et godt liv, er det vigtigt, at vi har gode venskaber. I den forstand er det vigtigt, at vi i privatsfæren oplever en form for anerkendelse, hvilket giver os en grundlæggende selvtillid, som vi kan møde hverdagen med. Man kan måske endda sige, at i kærlighed og i forhold til venskaber handler det ikke altid om at kæmpe for den. Her får man ofte anerkendelsen skænket som en „ufortjent“ gave.

Men det er ikke tilstrækkeligt at opleve anerkendelse fra andre i privatsfæren. Det er ligeledes af stor betydning, at vi har det, man kan kalde en retslig anerkendelse. Som borger i dette land forventer jeg at have samme rettigheder som andre borgere i landet. Her handler det også om anerkendelse, da jeg tager det for givet, at jeg er lige så meget værd som mine medborgere og dermed har de samme rettigheder (og pligter). I disse sammenhænge er anerkendelsen fastsat i konventionssikrede rettigheder og i anden form for lovgivning.

Endelig er det vigtigt, at vi som individer opnår en social anerkendelse i forhold til det fællesskab, vi lever i. Specielt i et multikulturelt samfund er den sociale anerkendelse vigtig. Det er et problem, hvis en majoritetskultur ikke værdsætter minoritetskulturer. Det kan skabe nogle konflikter, som vi f.eks. ser det i forhold til reli-

En væsentlig del af anerkendelsen er den lige stemmeret for alle borgere.

gjøse minoriteters integration i Danmark, men det sætter ligeledes nogle spor hos den enkelte. Der er flere forskere, der påpeger, at hvis muslimske grupper i Danmark f.eks. bevæger sig i en mere fundamentalistisk retning, så handler det i bund og grund om dårlig integration og dermed om manglende social anerkendelse.

Opsummerende i forhold til anerkendelsens betydning, kan man henvise til den tyske sociolog *Axel Honneth*, der netop i forhold til anerkendelsens betydning understreger, at fuld anerkendelse indebærer, at alle tre ovennævnte niveauer bliver opfyldt. Anerkendelsesspørgsmålet er dermed et spørgsmål om identitet – uden anerkendelse har spørgsmålet „hvem er jeg“ nemlig intet svar, og anerkendelse bliver derfor den vigtigste identitetsskaber.

Han påpeger, at det handler om anerkendelse på tre niveauer i form af:

- Selvtillid
- Selvgtelse
- Selvværd

Anerkendelse og arbejde

Anerkendelsen spiller en stadig stigende rolle – også fordi arbejdet generelt betyder mere og mere for os. For mennesker, der tænker på karriere, er det f.eks. oplagt at tænke på, at man som medarbejder i en virksomhed indgår med hele sin personlighed, og dermed bliver anerkendelse grundparadigmet. Man bliver belønnet for den person, man er.

Dette hænger også sammen med det, at vi ikke fødes ind i moralske fællesskaber. Vi definerer i stedet selv, hvilke fællesskaber vi vil tilhøre. Netop fordi samfundet er blevet individualiseret, har vi alle ret til at blive arkitekter i vores eget liv. Det er specielt gældende for alle dem, der har et arbejde, fordi arbejdet giver anerkendelse i det senmoderne samfund. Anderledes ser det ud med arbejdsløse, folk i skånejob eller andre, der jævnligt er i kontakt med de sociale institutioner. De kommer ofte til at mangle anerkendelsen.